

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

ОПОРА ▲

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

«ЯК СТАВЛЯТЬСЯ
ДО ЗОВНІШНЬОГО
НЕЗАЛЕЖНОГО
ОЦІНЮВАННЯ
ЙОГО УЧАСНИКИ?»

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

ОПОРА ▲

ВСТУП

Запровадження в Україні обов'язкової системи зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) в 2008 році стало чи не найбільш визначальною та знаковою реформою в системі вітчизняної освіти. Щорічне тестування випускників середніх загальноосвітніх навчальних закладів в рамках ЗНО загалом створило універсальну систему неупередженого оцінювання та визначення рівня знань та навчальних досягнень потенційних абітурієнтів, що планують вступ до вищих навчальних закладів в Україні. Поряд з цим запровадження ЗНО в Україні створило максимально прозорий механізм відбору абітурієнтів на основі рейтингових балів тестів ЗНО, які також зараховуються в якості універсальних іспитів для вступу до всіх без винятку вищих навчальних закладів в Україні.

Функціонуючи на обов'язковій основі вже протягом 9 років, система зовнішнього незалежного оцінювання за означений період часу встигла зарекомендувати себе як прогресивна реформа, що, серед іншого, суттєво обмежила можливості та масштаби раніше доволі поширеної корупції в системі вищої освіти на етапі відбору та вступу до українських ВНЗ.

І хоча за час свого функціонування на адресу системи ЗНО та відповідальних за його організацію та проведення співробітників Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО) лунала певна критика (зокрема, критикували саму систему тестів як універсальних механізмів оцінювання знань, можливі помилки в тестах, неврахування середнього балу шкільного атестату тощо¹), очевид-

¹ Критика щодо неврахування середнього балу документа (додатка до документа) про повну загальну середню освіту була прийнята до уваги та відповідні зміни були внесені до Закону України «Про вищу освіту».

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

ОПОРА ▲

ні позитивні досягнення реформи, пов'язаної із запровадженням обов'язкової системи ЗНО в Україні, значною мірою переважають будь-яку ситуативну критику, яка до того ж стосується скоріше різного роду нюансів та деталей, аніж самої реформи як такої.

Проведене 5 травня 2016 року Всеукраїнською громадською організацією «Громадянська мережа «ОПОРА» спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва опитування учасників зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури було покликано вивчити та проаналізувати думку безпосередніх «споживачів» реформи ЗНО – випускників середніх загальноосвітніх навчальних закладів та учнів професійно-технічних закладів в Україні як потенційних абітурієнтів вищих навчальних закладів. В фокусі соціологічного дослідження були питання про ставлення учасників тестування до стандартизованого оцінювання (ЗНО), оцінювання ними якості тестів та рівень їхньої довіри до системи ЗНО, особливості підготовки до тестування та інші дотичні до теми питання.

При проведенні опитування використовувалась методика екзит-полу (опитування на виході з пунктів проведення ЗНО). Всього було опитано 2086 учасників у 80 пунктах тестування за вибіркою, що репрезентує регіональний склад учасників ЗНО.

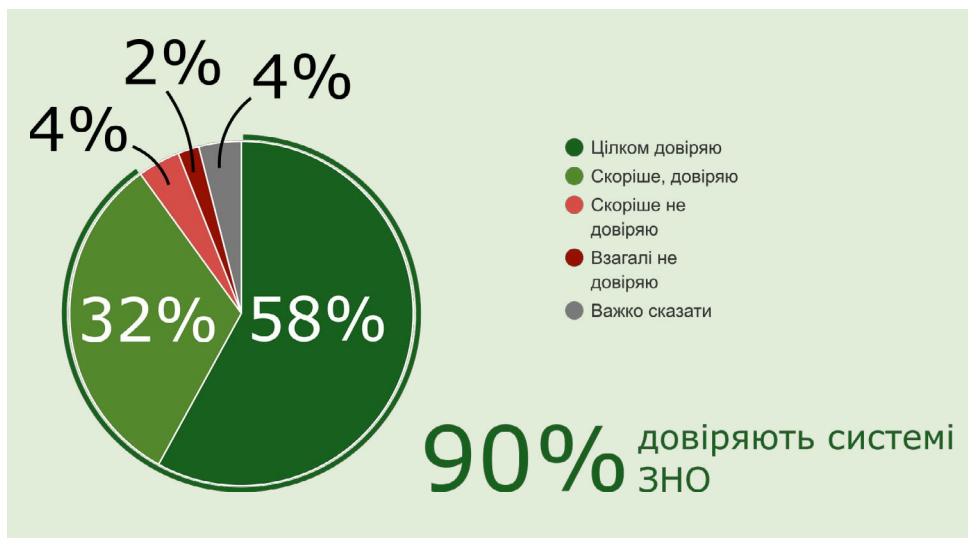
Нижче представлені загальні результати цього соціологічного опитування проведеного за підтримки Проекту USAID Альянс Програми сприяння зовнішньому тестуванню.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

Передовсім результати цього річного опитування засвідчили надзвичайно високий рівень задоволеності учасників тестування якістю самих тестів з української мови та літератури (96%) та безпосередньо роботою персоналу у пункті тестування (уповноважений УЦОЯО, відповідальний за пункт тестування, інструктори, чергові) – 99% опитаних. Більше того, на думку 98% опитаних учасників, процедури тестування не були порушені іншими учасниками тестування, що також дає підстави говорити про високий рівень організації цього річного тестування з української мови та літератури. При цьому така безпрецедентно висока позитивна оцінка висловлена респондентами щодо тестування та рівня його безпосередньої організації спостерігається в усіх основних регіонах України, де проводилось опитування.

Крім надзвичайно високої оцінки технічної сторони питання, пов'язаного із цьогорічним тестуванням (якість тестів, організація процесу, робота персоналу у пунктах тестувань), загалом 90% опитаних по всій Україні випускників, що брали участь в цьогорічному тестуванні, також висловили дуже високий рівень довіри до самої системи зовнішнього незалежного оцінювання. Серед них 58% цілком довіряють системі, а 32% – скоріше довіряють. Лише 6% опитаних висловили недовіру цій системі.

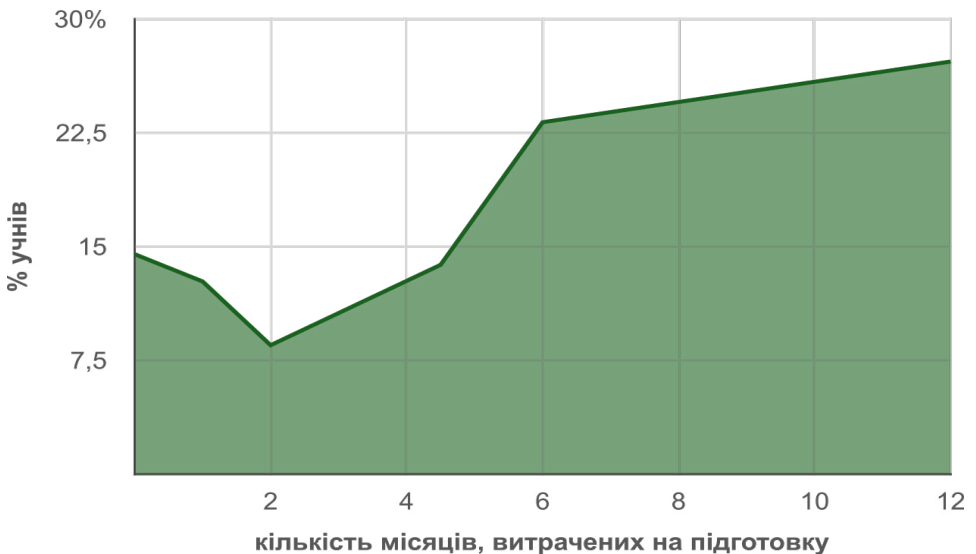
Про можливу недостатню поінформованість майбутніх абітурієнтів щодо специфіки цьогорічних тестувань свідчать відповіді на питання щодо мінімальної кількості рейтингових балів, які відповідно до теперішніх вимог необхідно набрати для складання ЗНО. Більшість випускників шкіл – 61% – відзначили, що для «складання» ЗНО необхідно набрати 124 бали, що насправді було прохідним балом складання тесту ЗНО до 2014 року включно. Натомість, на правильний варіант, відповідно до якого необхідно

набрати 100 балів, вказали лише 14% опитаних в Україні учасників цьогорічного тестування. Натомість 25% чесно визнали, що не знають про мінімальну кількість балів, необхідних для того, щоб ЗНО було «складено». Враховуючи, що зміна прохідного порогу ЗНО зі 124 до 100 балів відбулась відносно нещодавно, можна припустити, що деякі учасники ще просто не звикли до новації та за інерцією називали старий варіант прохідного порогу складання тесту, тоді як інформацію про зміни не було належним чином донесено уповноваженими інституціями до відповідної цільової аудиторії.

Лише половина опитаних цьогоріч в Україні учасників тестування з української мови та літератури (50%) знає як визначається пороговий бал «склав/не склав», в той час як 32% не знають, як він визначається, але чули, що він є. Натомість, 19% учасників взагалі не знають, що це таке. В регіональному розрізі найкраще знають як визначається пороговий бал «склав/не склав» випускники зі Сходу та Донбасу (55% та 51% відповідно), тоді як найгірше – випускники закладів середньої освіти Півдня та Заходу України (48% та 47%).

Більшість опитаних випускників середніх загальноосвітніх навчальних закладів (35%) витратили на підготовку до тестування з української мови та літератури від 1 до 6 місяців, тоді як 23% готувались приблизно півроку, а 27% - рік або навіть більше. Таким чином, можна говорити, що приблизно половина всіх цьогорічних учасників тестування з української мови та літератури підійшли достатньо серйозно до складання основного тесту ЗНО та присвятили процесові підготовки до нього не менш, ніж півроку свого часу. Поряд з цим також варто відзначити, що майже 15% загалом по всій Україні не готувались до тесту взагалі. При цьому найбільша частка випускників, які вирішили скласти основний тест з української мови і літератури без попередньої підготовки до нього, мешкають в Центрі та Донбасі (17%), тоді як найменше таких виявилось на Півдні та на Сході України (10% та 11% відповідно).

Доволі оптимістичним опосередкованим відгуком про певну ефективність вітчизняної системи середньої загальної освіти може слугувати думка 72% опитаних учасників цього річного тестування, які вважають, що тих знань, які здобуваються в школі загалом достатньо для складання ЗНО. Причому цей відсоток фактично однаковий як серед вихідців з україномовних сімей (70%), так і серед російськомовних учасників (72%). Водночас 22% респондентів вважають, що шкільних знань недостатньо, тоді як майже 7% більш гостро та категорично висловили думку про те, що цих знань недостатньо навіть для отримання мінімального балу. При цьому відчутно більше опитаних відзначають недостатність шкільних знань для складання ЗНО саме на Заході (34%) та в Центрі України (32%), тоді як найменше таких – на Донбасі (19%) та Півдні України (20%). Таким чином, можна із певними застереженнями говорити про достатньо непоганий рівень ефективності системи середньої освіти в Україні, що його висловлюють випускники відповідних загальноосвітніх навчальних закладів, хоча ця оцінка все ж таки дещо коливається у регіональному розрізі.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

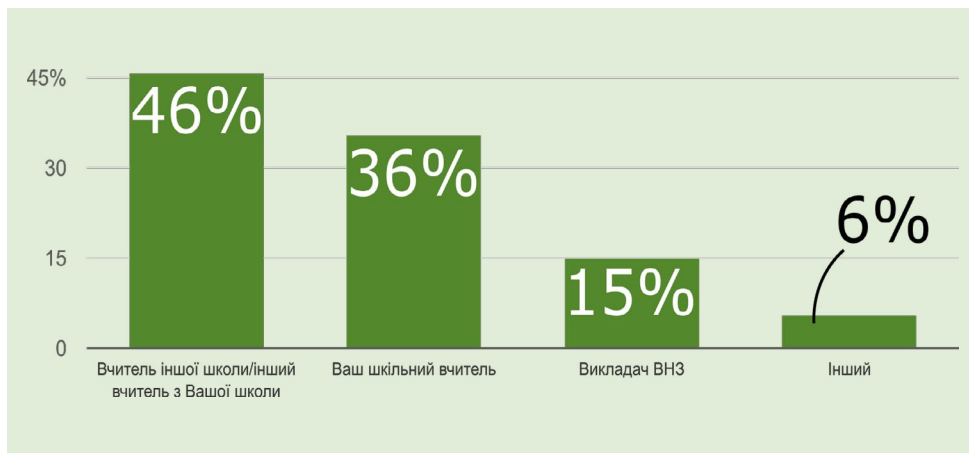
Громадянська мережа

ОПОРА ▲

Звичайно, не всі учасники тестування покладались при підготовці виключно на власні сили. Щонайменше 36% учасників в рамках підготовки до складання тесту з української мови користувались послугами індивідуального репетитора. При цьому достатньо очікувано результати опитування вказали на наявність певної залежності між активністю залучення репетиторської допомоги та матеріальним становищем учасників цього річного тестування. Так, в середовищі більш заможних учасників, кількість тих, хто користувався послугами репетитора, майже вдвічі більша (42%), ніж серед тих учасників, які належать до сегменту населення із доходами нижче середнього рівня (23%).

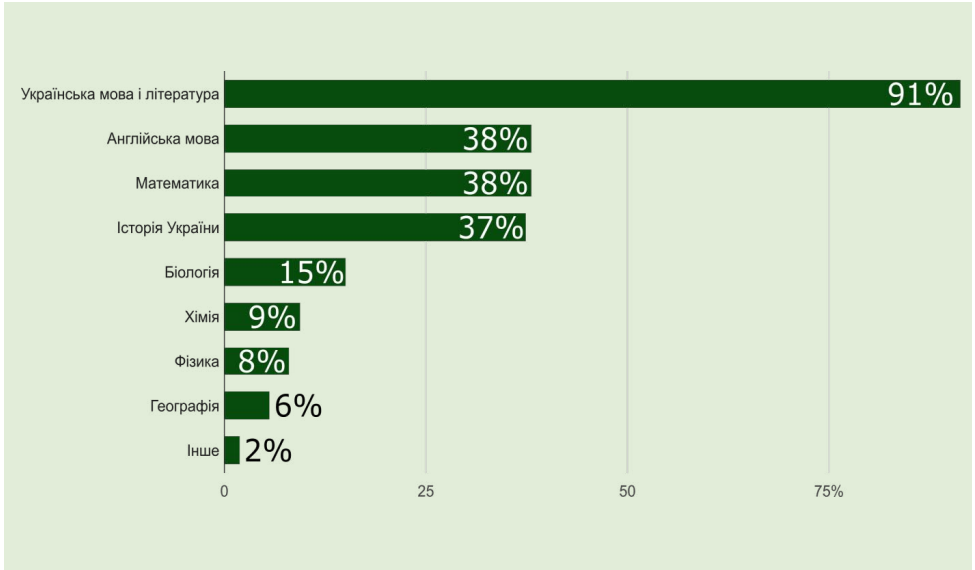
При цьому варто відзначити, що послуги репетитора – не єдиний додатковий інструмент підготовки до тестування з української мови та літератури, до якого вдавались учасники цього річного ЗНО. Щонайменше 38% відзначили, що вони готувались до ЗНО під час занять в школі, 17% проходили безкоштовні он/оф-лайн курси та, водночас, 24% опитаних визнали, що нічиєю допомогою під час підготовки до ЗНО не користувались.

Примітно, що репетиторів учасники цього річного тестування знаходили переважно у шкільному середовищі: найчастіше вони звертались по допомогу у підготовці до тестування або до своїх вчителів (36%), або/та до інших вчителів своєї чи іншої школи (46%). Лише 15% опитаних учасників шукали репетиторів поза школою та звертались за відповідними послугами до викладачів ВНЗ. При цьому більш заможні учасники тестування звертались до інститутських чи університетських викладачів частіше (21%), ніж учасники з доходами середнього (14%) та вище середнього рівня (15%), що серед іншого, може бути обумовлено більшою вартістю відповідних репетиторських послуг працівників вищої школи у порівнянні із послугами, що їх надають шкільні вчителі.

Найбільш поширеною динамікою роботи учнів з репетиторами є заняття 2 рази на тиждень: 44% учасників займалися із ними саме з такою періодичністю, тоді як третина (33%) учасників цього річного тестування, які користувалися послугами індивідуального репетитора, проводили із ним заняття лише 1 раз на тиждень. Примітно, що займатися з репетитором двічі на тиждень були більшою мірою схильні заможні учні (50%), тоді як 1 раз на тиждень займалися переважно учні з середніми доходами (36%).

Крім підготовки безпосередньо до обов'язкового тестування з української мови та літератури, до якого протягом останніх двох років готувались із репетитором 91% всіх тих, хто взагалі користувався репетиторськими послугами, також популярними напрямками підготовки з репетитором були тести з англійської мови (38%), математики (38%) та історії України (37%). Водночас, відчутно менший відсоток готувався напередодні з репетитором до основних природничих дисциплін – біології (15%), хімії (9%) та фізики (8%).

В середньому за останній рік на оплату послуг репетитора учасники тестування **витрачали 1204 гривень** на місяць. При цьому найбільші витрати (більше 2000 грн.) були схильні нести передовсім учні Півдня та Сходу України (29% та 22% відповідно), тоді як в Центрі таких було 17%, на Заході – тільки 5%, і, нарешті, на Донбасі – 0%.

Цікаві дані впливають з того, як учасники оцінюють результативність та важливість для себе репетиторської допомоги, до якої вони звертались в рамках підготовки до тестування з української мови та літератури. Так, серед тих, хто користувався допомогою репетитора, 45% визнали, що вони би не склали тест з української мови та літератури без попередньої підготовки з репетитором. Водночас 25% з них висловили переконаність в тому, що впорались би й без відповідної підготовки з репетитором, а 30% не змогли дати однозначної відповіді на це запитання. Примітно,

що цьогорічні учасники тестування з кращим матеріальним становищем загалом висловлювали більшу впевненість у своїх власних силах та відповідно здатність скласти тестування з української мови та літератури без допомоги репетитора (35%) в порівнянні із учасниками, що мали доходи середнього (23%) та вище середнього рівня (27%).

Результати опитування дають підстави говорити про те, що серед цьогорічних учасників тестування абсолютна більшість (89%) є потенційними абітурієнтами в рамках вступної кампанії до українських ВНЗ вже цього року. Більше того, більшість з них вже навіть встигли чітко визначитись зі спеціальністю та ВНЗ, до якого вони вступатимуть, що можна розцінювати як загалом дуже позитивний сигнал. Водночас, 15% учасників цьогорічного тестування визначилися тільки зі спеціальністю, тоді як 17% з них взагалі не визначилися ані щодо ВНЗ, ані щодо обраної спеціальності. При цьому в регіональному розрізі найбільше невизначених учасників можна спостерігати на Заході (21%) та

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

ОПОРА ▲

в Центрі України (18%), тоді як найменше таких – на Донбасі та Півдні України (11% та 13% відповідно). Варто також додатково відзначити, що серед більш заможних учасників невизначених виявилось відчутно менше (11%), ніж серед тих, хто мають доходи нижче середнього рівня (25%).

Результати опитування вказують на те, що загалом в Україні більшість цьогорічних учасників тестування з української мови та літератури (85%) взагалі не відвідували курсів довузівської підготовки, тоді як відповідно лише 15% відвідували такі курси. В цілому такий розподіл дає підстави говорити про доволі невисоку популярність на теперішньому етапі такої форми підготовки до навчання в ВНЗ як курси довузівської підготовки серед потенційних абітурієнтів. При цьому в регіональному розрізі серед представників Сходу та Донбасу курси довузівської підготовки виявились дещо більш популярними (їх відвідували 21% та 17% відповідно), ніж, скажімо, на Заході України, де їх відвідували тільки 8% опитаних. Також було виявлено наявність певної залежності між відвідуваністю курсів довузівської підготовки та типом населеного пункту, де навчався учасник цьогорічного тестування. Найбільше відвідувачів курсів довузівської підготовки виявилось серед учасників тестування з обласних центрів (20%) та невеличких міст з населенням до 50 тисяч мешканців (18%), тоді як найменше таких було серед учасників з сільської місцевості (8%). В розрізі матеріального стану учасників можна відзначити також більшу популярність курсів довузівської підготовки серед більш заможних (26%), ніж серед тих учасників, які оцінюють свої доходи середньому рівні (13%).

Загалом переважна більшість учасників цьогорічного тестування (58%) вважають, що ЗНО має залишатись основним критерієм вступу до ВНЗ. Проте, водночас більше чверті опитаних учасників

(26%) висловились на підтримку ідеї повернення до старої системи складання іспитів у ВНЗ, тоді як 16% опитаних не змогли визначитись із цього питання. Таким чином, ідея універсальності ЗНО як основного критерію вступу до ВНЗ користується лише відносною підтримкою в середовищі потенційних абітурієнтів, оскільки існує достатньо великий прошарок тих, хто зацікавлені у поверненні старої системи вступу до ВНЗ. Варто відзначити, що найбільше прихильників ідеї повернення до іспитів у ВНЗ мешкає на Донбасі (33%) та в Центрі (30%), тоді як найменше цю ідею підтримують випускники на Заході, Сході та Півдні України (20%, 24% та 25% відповідно). При цьому в середовищі заможних учасників цьогорічного тестування з української мови і літератури більше тих, хто підтримують повернення до системи вступних іспитів у ВНЗ (34%), ніж серед учасників із доходами середнього (25%) та нижче середнього рівня (18%).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

ОПОРА ▲

Говорячи про загальний профіль цьогорічних учасників ЗНО з української мови та літератури можна відзначити, що абсолютну більшість з них – 79.5% – становлять випускники школи 2016 року. Водночас 12% учасників складають випускники попередніх років, а 8% – учні професійно-технічних училищ. При цьому серед випускників шкіл 70.5% відвідували загальноосвітні навчальні заклади, 7% – навчальні заклади з поглиблених вивченням математики, 12% – з поглибленим вивченням іноземної мови, а 11% – з іншим профілем спеціалізації.

Спілкуються у своїх родинах цьогорічні учасники переважно українською мовою (46%), переважно російською – 28%, обома мовами (і українською, і російською) – 24%, тоді як 2% спілкуються іншими мовами.

ВИСНОВКИ

1. Система ЗНО оцінюється на надзвичайно високому рівні серед основних «споживачів» даної реформи – випускників закладів середньої освіти, що планують вступати до вищих навчальних закладів України. При цьому респондентами відзначається як висока якість самих тестів, так і високий рівень процедурно-технічної організації тестування з української мови і літератури та роботи персоналу безпосередньо у пунктах тестування. Таким чином, в очах своїх основних «споживачів» система зовнішнього незалежного оцінювання зарекомендувала себе з якнайкращої сторони і водночас користується також дуже високим рівнем довіри в середовищі опитаних учасників цьогорічного тестування з української мови і літератури.

2. Певна непоінформованість учасників тестування, як і відносно нещодавній характер внесених змін, могли слугувати причинами

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

ОПОРА ▲

доволі низької обізнаності учасників цьогорічного тестування з української мови та літератури щодо мінімальної кількості балів необхідних для складання тесту ЗНО (100 балів). Відповідно УЦОЯО та уповноваженим регіональним центрам оцінювання якості освіти варто в майбутньому більш ефективно вибудовувати інформаційну кампанію із донесення актуальних змін умов та критеріїв тестування до відповідної цільової аудиторії.

3. Результати опитування вказують на те, що принаймні половина всіх учасників цьогорічного тестування з української мови та літератури достатньо серйозно підійшли до власне процесу підготовки до складання тесту ЗНО, присвятивши цьому щонайменше півроку часу. Водночас приблизно третині учасників цьогорічного тестування для підготовки знадобилось від 1 до 6 місяців.

4. Відносно позитивним показником можна вважати визнання більшістю учасників цьогорічного тестування (72%) того факту, що знань, отриманих в середній школі, загалом достатньо для складання ЗНО. На фоні перманентної критики системи загальної середньої освіти в Україні така оцінка може слугувати відносно обнадійливим позитивним сигналом. Однак, при цьому результати опитування можуть вказувати на певний регіональний дисбаланс у оцінюванні ефективності шкільної освіти: на Заході та в Центрі України виявилось загалом дещо більше учасників тестування, що вказали на недостатність шкільних знань у порівнянні із учасниками з Донбасу та Півдня України.

5. Попри той факт, що абсолютна більшість учасників цьогорічного тестування з української мови та літератури поділяють думку про достатність здобутих в школі знань для складання ЗНО, дещо більше третини (36%) всіх учасників вдалися до допомоги індивідуального репетитора для підготовки до тесту ЗНО. Причому

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

ОПОРА ▲

доволі очікувано, більш заможні учасники до таких послуг вдавались майже вдвічі частіше, ніж менш забезпечені учасники тестування (з доходами нижче середнього рівня). При цьому, як правило, учні та випускники шкіл звертались по допомогу передовсім до шкільних вчителів (своїх, інших або вчителів з інших шкільних закладів).

6. Крім приблизно третини учнів та випускників, що готувались до ЗНО із репетитором, багато учасників тестування також готувались безпосередньо під час занять у школі або за допомогою безкоштовних курсів та іншими методами, що є свідченням достатньо високого ступеня їхньої самостійності в плані підготовки до цього річного тестування з української мови та літератури.

7. Примітно також те, що учасники, які користувались послугами репетитора, схильні доволі неоднозначно оцінювати визначальний внесок цих послуг в їхню підготовку до тестування. І хоча майже половина (45%) вважають, що не впорались би із тестом з української мови та літератури без попередньої підготовки з репетитором, 25% все ж таки вважають, що впорались би й без такої допомоги, тоді як 30% не змогли визначитись з цього питання. Такі результати дають певні підстави говорити, що багато учасників могли вдатися до послуг репетитора не стільки через недостатність власних знань, скільки через невпевненість у рівні своєї підготовленості, яка насправді виявилась достатньою для складання тесту з української мови та літератури.

8. Серед цього річних учасників тестування більшість вже визначились із власним вибором вищого навчального закладу та/або спеціальності, що загалом є достатньо позитивним сигналом та може свідчити про усвідомленість вибору та достатню серйозність підходу потенційних цього річних абітурієнтів до процесу вступу у ВНЗ.

9. Не користуються нині високою популярністю серед учасників цьогорічного тестування з української мови та літератури курси довузівської підготовки. Останні більше не надають значних додаткових преференцій чи переваг при вступі до конкретного вищого навчального закладу, як це відбувалося раніше (до введення системи ЗНО). Власне це і може бути однією з можливих причин порівняно невисокої зацікавленості потенційних цьогорічних абітурієнтів у відвідуванні курсів довузівської підготовки. При цьому популярність курсів довузівської підготовки, як виявилось, певною мірою залежить також від типу населеного пункту, де навчалися учасники цьогорічного тестування, та від матеріального стану цих учасників. Містяни з обласних центрів (великих міст) та невеликих міст (до 50 тис. жителів) переважно більшою мірою відвідували курси довузівської підготовки, ніж учасники з сільської місцевості. Так само курси мали відчутно більшу популярність серед більш заможних учасників цьогорічного тестування з української мови та літератури.

10. Проведене опитування не виявило якихось значущих кореляцій між мовою спілкування учасників ЗНО та їхніми оцінками різних параметрів чи питань, пов'язаних із тестуванням з української мови та літератури чи підготовкою до нього. Більше того, приблизно однаковий відсоток як серед україномовних (70%), так і серед російськомовних учасників (72%) вказують на достатність здобутих в школі знань для складання тестування ЗНО з української мови та літератури.

11. Натомість, результати опитування вказують на наявність певної залежності між матеріальним станом учасників цьогорічного тестування та частотою залучення ними репетиторської допомоги, типом репетиторів, до яких звертаються, та водночас із рівнем впевненості учасників у здатності скласти тестування ЗНО з української мови та літератури.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

ОПОРА ▲

12. Нарешті, більшість цьогорічних учасників тестування (58%), відповідно до результатів опитування, вважають, що ЗНО повинно залишатись основним критерієм вступу до вищих навчальних закладів. Однак, загалом більше 40% або висловлюються на підтримку ідеї повернення старої системи іспитів у ВНЗ, або не можуть визначитись із власною позицією щодо цього питання. Такі відносно скромні показники підтримки ЗНО як універсального механізму вступу до ВНЗ відчутно контрастують із майже абсолютним консенсусом респондентів щодо високої оцінки загальної якості тесту ЗНО з української мови та літератури, процесу організації цьогорічного тестування, прозорості процедур та дуже високого рівня довіри (90%) системі незалежного тестування як такої.

Відтак, можна зробити висновок проте, що багато з тих учасників, які аж ніяк не можуть заперечити якість та неупередженість системи ЗНО, тим не менше не бажають, аби ця система залишалась універсальною системою вступу до ВНЗ. Достатньо високий відсоток тих, хто висловили бажання повернутись до старої системи іспитів у ВНЗ може, серед іншого, бути свідченням або незнання новим поколінням учнів та випускників шкіл (в силу вже достатньо тривалого терміну функціонування системи ЗНО) про ті корупційні ризики, з якими був пов'язаний вступ у ВНЗ в минулому, або ж, навпаки, може говорити про невпевненість багатьох учасників цьогорічного тестування у власних силах та відповідно їхнє свідоме бажання повернути не зовсім чесні, хоча й більш гарантовані, механізми вступу до українських вищих навчальних закладів. При цьому примітно, що, в середовищі більш заможних учасників цьогорічного тестування з української мови і літератури, відсоток тих, хто підтримують ідею повернення до старої системи вступних іспитів у ВНЗ є вищим, ніж серед учасників із гіршим матеріальним становищем.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

До якої категорії учасників ЗНО Ви належите?

	%
Випускник школи 2016 року	79,5
Випускник школи попередніх років	12,4
Учень професійно-технічного закладу	8,1

Якого типу школу Ви відвідували?

	%
Загальноосвітній навчальний заклад (без профілю)	70,5
З поглибленим вивченням математики	6,8
З поглибленим вивченням іноземної мови (будь-якої)	11,8
З іншим профілем	10,8

Тип населеного пункту, де ви навчалися

	%
Обласний центр	26,1
Місто, понад 100 тис. жителів	13,4
Місто, від 50 до 100 тис. жителів	7,3
Місто, до 50 тис. жителів	13,3
Селище міського типу	15,4
Село	24,5

Якою мовою Ви переважно спілкуєтеся у сім'ї?

	%
Переважно українською	46,0
Переважно російською	27,7
І російською, і українською приблизно однаково	24,3
Іншою мовою	2,0

1. Чи задоволені Ви якістю тестів (чи зрозумілими були питання)?

	%
Цілком задоволений	65,7
Переважно задоволений	30,0
Переважно не задоволений	3,4
Зовсім не задоволений	0,9

2. Чи задоволені Ви роботою персоналу у пункті тестування (уповноважений УЦОЯО, відповідальний за пункт тестування, інструктори, чергові)?

	%
Цілком задоволений	90,4
Переважно задоволений	8,6
Переважно не задоволений	0,3
Зовсім не задоволений	0,2
Важко сказати	0,4

Якою мовою Ви переважно спілкуєтеся у сім'ї?

	%
Переважно українською	46,0
Переважно російською	27,7
І російською, і українською приблизно однаково	24,3
Іншою мовою	2,0

3. Чи були Вами помічені порушення процедури тестування іншими учасниками тестування?

	%
Ні, процедури не були порушені	97,6
Так, були порушення, і вони були зафіксовані належним чином	1,1
Так, порушення були, але не були зафіксовані належним чином	1,2

4. Чи довіряєте системі зовнішнього незалежного оцінювання?

	%
Цілком довіряю	57,8
Скоріше, довіряю	31,8
Скоріше не довіряю	4,0
Взагалі не довіряю	2,1
Важко сказати	4,3

5. Чи знаєте, яку мінімальну кількість рейтингових балів необхідно набрати, щоб скласти ЗНО?

	%
Так, 124 бали	60,6
Так, 100 балів	14,3
Ні, не знаю	25,0

6. Чи знаєте, як визначається пороговий бал «склав/не склав»?

	%
Так, знаю	49,6
Не знаю, як визначається, але чув, що він є	32,0
Взагалі не знаю, що це таке	18,4

7. Скільки часу Ви готувалися до тестування з української мови і літератури?

	%
Рік і більше	27,2
Приблизно півроку	23,2
3–6 місяців	13,8
Два місяці	8,5
Місяць	12,7
Не готувався(-лася) взагалі	14,5

8. Чи вважаєте Ви, що знань, які здобуваються в школі, достатньо для складання ЗНО?

	%
Цілком достатньо	35,5
Загалом достатньо	36,0
Загалом не достатньо	22,0
Зовсім не достатньо, навіть для отримання мінімального балу	6,5

9. Чиєю допомогою Ви користалися під час підготовки до ЗНО з української мови і літератури?

	%
Індивідуальний репетитор	35,6
Готувалися під час занять у школі	37,8
Безплатні он/оф-лайн курси для підготовки ЗНО	17,2
Платні он/оф-лайн курси для підготовки ЗНО	3,5
Нічиєю	23,5
Інше	2,2

10. Чи користувалися Ви послугами приватного (індивідуального) репетитора з української мови та літератури?

	%
Так	37,0
Ні	63,0

11. Скільки часу Ви займалися з репетитором? (% від тих, хто займався з репетитором)

	%
Рік і більше	37,5
Більше півроку	26,9
1–6 місяців	30,3
Менше місяця	5,2

12. Скільки разів на тиждень Ви мали заняття з репетитором? (% від тих, хто займався з репетитором)

	%
1 раз	33,2
2 рази	43,5
3 рази	17,7
4 рази	5,6

13. Хто був Вашим репетитором? (% від тих, хто займався з репетитором)

	%
Ваш шкільний вчитель	35,6
Вчитель іншої школи/інший вчитель з Вашої школи	45,8
Викладач ВНЗ	15,1
Інший	5,5

14. Послугами репетитора з яких предметів Ви користувалися протягом двох останніх років? (% від тих, хто займався з репетитором)

	%
Українська мова і література	91,4
Англійська мова	38,1
Історія України	37,4
Фізика	8,1
Математика	37,7
Біологія	15,1
Хімія	9,4
Географія	5,6
Інше	2,0

15. За останній рік скільки приблизно коштів на місяць у Вас йшло на оплату послуг репетитора? (% від тих, хто займався з репетитором)

	%
До 300 грн (включно)	14,2
301–500 грн	20,8
5001–1000 грн	28,0
1001–2000 грн	22,3
Більше 2000 грн	14,7
Середнє 1204 грн	

14. Послугами репетитора з яких предметів Ви користувалися протягом двох останніх років? (% від тих, хто займався з репетитором)

	%
Українська мова і література	91,4
Англійська мова	38,1
Історія України	37,4
Фізика	8,1
Математика	37,7
Біологія	15,1
Хімія	9,4
Географія	5,6
Інше	2,0

16. Як Ви вважаєте, чи справились би Ви з тестом з української мови та літератури без попередньої підготовки з репетиторами? (% від тих, хто займався з репетитором)

	%
Так	25,1
Ні	45,3
Важко сказати	29,6

17. Чи Ви плануєте вступати до ВНЗ цього року?

	%
Так	88,8
Ні	11,2

18. Чи Ви вже визначилися зі спеціальністю та ВНЗ, куди вступатимете?

	%
Визначився зі спеціальністю та ВНЗ	62,7
Визначився зі спеціальністю, але обираю між кількома ВНЗ	14,7
Визначився з ВНЗ, але обираю спеціальність	5,2
Не визначився	17,4

19. Чи Ви відвідували курси довузівської підготовки?

	%
Так	14,7
Ні	85,3

20. Чи повинно ЗНО залишатися основним критерієм для вступу до ВНЗ?

	%
Так, повинно	57,6
Ні, краще повернутися до екзаменів у ВНЗ	25,9
Важко сказати	16,4

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ

- Захід:** Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Чернівецька області.
- Центр:** Вінницька, Київська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області та місто Київ.
- Південь:** Одеська, Херсонська області.
- Схід:** Дніпропетровська, Харківська області.
- Донбас:** Донецька та Луганська області.

До якої категорії учасників ЗНО Ви відноситеся?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Випускник школи 2016 року	78,3	77,6	80,9	84,7	77,2
Випускник школи попередніх років	11,5	12,7	16,5	10,8	12,2
Учень професійно-технічного закладу	10,2	9,7	2,5	4,4	10,6

Якого типу школу Ви відвідували?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Випускник школи 2016 року	78,3	77,6	80,9	84,7	77,2
Випускник школи попередніх років	11,5	12,7	16,5	10,8	12,2
Учень професійно-технічного закладу	10,2	9,7	2,5	4,4	10,6

Тип населеного пункту, де Ви навчалися

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Обласний центр	20,7	31,6	28,3	23,4	19,7
Місто, понад 100 тис, жителів	9,6	11,7	6,1	21,9	26,2
Місто, від 50 до 100 тис, жителів	10,5	5,4	3,5	5,5	18,9
Місто, до 50 тис, жителів	9,8	19,0	10,4	10,9	4,9
Селище міського типу	12,2	8,3	30,0	22,4	24,6
Село	37,3	24,1	21,7	15,9	5,7

Якою мовою Ви переважно спілкуєтеся у сім'ї?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Переважно українською	86,3	46,3	23,4	18,9	2,4
Переважно російською	2,1	26,6	34,5	48,9	63,4
І російською, і українською приблизно однаково	7,2	26,5	38,3	31,3	34,1
Іншою мовою	4,4	0,6	3,8	1,0	0,1

1. Чи задоволені Ви якістю тестів (чи зрозумілими були питання)?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Цілков задоволений	65,4	68,2	60,8	61,4	74,0
Переважно задоволений	31,2	26,9	35,4	33,9	22,0
Переважно не задоволений	2,6	3,8	3,0	3,7	4,1
Зовсім не задоволений	0,8	1,1	0,8	1,0	0,0

2. Чи задоволені Ви роботою персоналу у пункті тестування (уповноважений УЦОЯО, відповідальний за пункт тестування, інструктори, чергові)?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Цілком задоволений	93,0	92,5	85,2	84,9	92,7
Переважно задоволений	6,2	6,7	13,5	13,3	6,5
Переважно не задоволений	0,8	0,0	0,8	0,2	0,0
Зовсім не задоволений	0,0	0,4	0,4	0,2	0,0
Важко сказати	0,0	0,4	0,0	1,2	0,8

3. Чи були Вами помічені порушення процедури тестування іншими учасниками тестування?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Ні, процедури не були порушені	98,1	97,7	97,5	97,1	97,6
Так, були порушення, і вони були зафіксовані належним чином	0,9	0,9	1,3	1,5	1,6
Так, порушення були, але не були зафіксовані належним чином	0,9	1,4	1,3	1,5	0,8

4. Чи довіряєте системі зовнішнього незалежного оцінювання?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Цілком довіряю	58,4	57,1	61,2	56,2	58,5
Скоріше, довіряю	31,8	31,1	28,3	34,5	34,1
Скоріше не довіряю	2,6	4,2	4,6	5,2	3,3
Взагалі не довіряю	1,3	3,2	2,5	0,7	2,4
Важко сказати	5,9	4,4	3,4	3,4	1,6

5. Чи знаєте, яку мінімальну кількість рейтингових балів необхідно набрати, щоб скласти ЗНО?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Так, 124 бали	61,9	59,5	57,8	61,9	63,4
Так, 100 балів	10,8	14,4	16,5	18,4	11,4
Ні, не знаю	27,3	26,1	25,7	19,7	25,2

6. Чи знаєте, як визначається пороговий бал «склав/не склав»?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Так, знаю	46,5	49,2	47,5	54,9	51,2
Не знаю, як визначається, але чув, що він є	32,3	29,0	35,2	33,3	39,8
Взагалі не знаю, що це таке	21,2	21,8	17,4	11,8	8,9

7. Скільки часу Ви готувалися до тестування з української мови та літератури?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Рік і більше	27,5	29,9	13,5	31,4	22,0
Приблизно півроку	23,7	21,9	26,2	24,0	21,1
3–6 місяців	15,3	10,9	23,2	13,1	10,6
Два місяці	8,0	8,2	11,8	7,7	9,8
Місяць	10,0	12,4	15,2	13,1	19,5
Не готувався(-лася) взагалі	15,5	16,7	10,1	10,9	17,1

8. Чи вважаєте Ви, що знань, які здобуваються в школі, достатньо для складання ЗНО?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Цілком достатньо	30,2	34,3	41,1	40,0	39,8
Загалом достатньо	36,3	33,9	39,4	36,1	41,5
Загалом не достатньо	26,7	22,9	15,3	20,1	14,6
Зовсім не достатньо, навіть для отримання мінімального балу	6,8	8,9	4,2	3,7	4,1
Місяць	10,0	12,4	15,2	13,1	19,5
Не готувався(-лася) взагалі	15,5	16,7	10,1	10,9	17,1

9. Чиєю допомогою Ви скористалися під час підготовки до ЗНО з української мови і літератури?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Індивідуальний репетитор	41,8	34,7	27,0	36,2	29,3
Готувалися під час занять в школі	34,6	32,2	48,5	45,3	42,3
Безплатні он/оф-лайн курси для підготовки ЗНО	19,3	14,9	20,3	17,5	16,3
Платні он/оф-лайн курси для підготовки ЗНО	1,5	3,8	4,2	5,7	2,4
Нічиєю	21,4	27,5	19,4	20,9	23,6
Інше	0,9	2,9	2,1	2,0	3,3

10. Чи користувалися Ви послугами приватного (індивідуального) репетитора з української мови та літератури?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Так	42,3	35,2	32,1	38,6	30,1
Ні	57,7	64,8	67,9	61,4	69,9

11. Скільки часу Ви займалися з репетитором? (% від тих, хто займався з репетитором)

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Рік і більше	39,9	38,7	29,7	35,0	40,5
Більше півроку	32,7	25,5	24,3	26,1	10,8
1–6 місяців	24,2	31,4	36,5	32,5	37,8
Менше місяця	3,1	4,4	9,5	6,4	10,8

12. Скільки разів на тиждень Ви мали заняття з репетитором? (% від тих, хто займався з репетитором)

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
1 раз	35,6	31,0	28,0	36,3	32,4
2 рази	45,0	45,5	46,7	38,2	35,1
3 рази	14,0	17,7	21,3	21,0	18,9
4 рази	5,4	5,8	4,0	4,5	13,5

13. Хто був Вашим репетитором? (% від тих, хто займався з репетитором)

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Ваш шкільний вчитель	37,6	34,8	37,3	35,7	27,0
Вчитель іншої школи/інший вчитель з Вашої школи	48,0	46,0	41,3	44,6	45,9
Викладач ВНЗ	11,3	16,7	14,7	17,2	18,9
Інший	4,1	5,8	8,0	4,5	10,8

14. Послугами репетитора з яких предметів Ви користувалися протягом двох останніх років? (% від тих, хто займався з репетитором)

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Українська мова і література	91,9	92,4	90,7	91,1	83,8
Англійська мова	38,0	38,3	33,3	38,9	43,2
Історія України	38,0	35,4	42,7	37,6	37,8
Фізика	9,0	5,1	1,3	14,0	13,5
Математика	39,8	33,9	40,0	38,2	45,9
Біологія	15,8	15,2	12,0	12,7	27,0
Хімія	8,1	12,3	5,3	8,3	8,1
Географія	6,8	4,3	10,7	4,5	2,7
Інше	1,8	2,5	1,3	1,9	0,0

15. За останній рік скільки приблизно коштів в місяць у Вас йшло на оплату послуг репетитора? (% від тих, хто займався з репетитором)

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
До 300 грн (включно)	15,8	11,3	17,9	13,2	25,0
301–500 грн	31,7	17,3	10,7	16,2	18,8
501–1000 грн	28,7	30,8	10,7	26,5	37,5
1001–2000 грн	18,8	23,3	32,1	22,1	18,8
Більше 2000	5,0	17,3	28,6	22,1	0,0

16. Як Ви вважаєте, чи справились би Ви з тестом з української мови та літератури без попередньої підготовки з репетиторами? (% від тих, хто займався з репетитором)

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Так	18,8	29,6	36,0	21,7	21,6
Ні	52,5	41,9	33,3	47,8	40,5
Важко сказати	28,7	28,5	30,7	30,6	37,8

17. Чи Ви плануєте вступати до ВНЗ цього року?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Так	86,3	90,9	84,4	89,1	93,4
Ні	13,7	9,1	15,6	10,9	6,6

18. Чи Ви вже визначилися зі спеціальністю та ВНЗ, куди вступатимете?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Визначився зі спеціальністю та ВНЗ	56,4	66,2	65,6	58,2	75,6
Визначився зі спеціальністю, але обираю між кількома ВНЗ	17,2	12,1	17,0	16,4	10,6
Визначився з ВНЗ, але обираю спеціальність	5,3	3,9	4,0	9,2	2,4
Не визначився	21,1	17,8	13,4	16,2	11,4
Більше 2000	5,0	17,3	28,6	22,1	0,0

19.1. Чи Ви відвідували курси довузівської підготовки?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Так	7,5	16,0	13,5	21,1	17,1
Ні	92,5	84,0	86,5	78,9	82,9

19.2. Чи Ви відвідували курси довузівської підготовки? (за типом населеного пункту)

	Обласний центр	Місто, понад 100 тис. жителів	Місто, від 50 до 100 тис. жителів	Місто, до 50 тис. жителів	Селище міського типу	Село
Так	19,7	14,5	12,8	17,7	13,6	8,4
Ні	80,3	85,5	87,2	82,3	86,4	91,6

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Альянс Програми
сприяння
зовнішньому
тестуванню

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Громадянська мережа

20. Чи повинно ЗНО залишатися основним критерієм для вступу до ВНЗ?

	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
Так, повинно	65,2	52,7	57,3	58,2	56,1
Ні, краще повернутися до екзаменів у ВНЗ	19,6	30,4	25,1	23,5	33,3
Важко сказати	15,2	16,8	17,6	18,3	10,6